

Judikatúra ESĽP týkajúca sa výkonu práva styku rodiča s maloletým

JUDr. Marica Pirošíková, zástupkyňa vlády SR pred ESĽP

Judikatúra ESĽP týkajúca sa výkonu práva styku rodiča s maloletým

- Z článku 8 Dohovoru vyplýva pre vnútroštátne orgány pozitívny záväzok konať tak, aby umožnili rozvoj preukázaného a existujúceho rodinného puta. Mali by prijať **všetky vhodné opatrenia**, ktoré od nich možno vzhľadom na okolnosti toho ktorého prípadu **rozumne očakávať za účelom umožnenia styku rodiča s dieťaťom** (napr. *Nuutinen proti Fínsku*, rozsudok z 27. júna 2000, ods. 128)
- Povinnosť štátnych orgánov prijať také opatrenia, ktoré umožnia kontakt rodiča s dieťaťom, ktorí nežijú spoločne, **však nie je absolútna a porozumenie a spolupráca všetkých zúčastnených osôb predstavujú dôležitý faktor.**
- Štátne orgány síce majú vyvíjať snahu, aby tejto spolupráci napomohli, ale ich **povinnosť použiť donucovacie prostriedky nemôže byť neobmedzená**; musia brať ohľad na záujmy, práva a slobody dotknutých osôb a osobitne na **najlepší záujem dieťaťa a jeho práva, ktoré mu priznáva článok 8 Dohovoru. Najlepší záujem dieťaťa môže v závislosti na svojej povahe a závažnosti prevážiť nad záujmom rodiča** (*Voleský proti Českej republike*, rozsudok z 29. júna 2004, ods. 118, *Pedovič proti Českej republike*, rozsudok z 18. júla 2006, ods. 109).

Judikatúra ESĽP týkajúca sa výkonu práva styku rodiča s maloletým

- Vnútroštátne orgány **nie sú zodpovedné za výsledok**. ESĽP uznal, že štátne orgány nie sú všemocné, najmä ak sa stretávajú s rodičmi, ktorí nie sú schopní prekonať svoju nevraživosť a nedbajú na záujmy vlastného dieťaťa (napr. *Pedovič proti Českej republike*, rozsudok z 18. júla 2006, ods. 115).
- Skutočnosť, že **rodičia nespolupracujú však nezbavuje vnútroštátne orgány povinnosti prijať všetky nevyhnutné a vhodné opatrenia** (stretnutia u psychológa, asistovaný styk v špecializovanom zariadení a pod.) na to, aby boli udržané rodinné putá (napr. *Reslová proti Českej republike*, rozsudok z 18. júla 2006, ods. 56)

Judikatúra ESĽP týkajúca sa výkonu práva styku rodiča s maloletým

- ESĽP opakovane konštatoval, že článok 8 v **žiadnom prípade neoprávňuje rodiča, aby žiadal prijatie takých opatrení, ktoré by poškodzovali zdravie a rozvoj dieťaťa** (napr. *Fiala proti Českej republike*, rozsudok z 18. júla 2006, ods. 96).
- **Použitie donucovacích opatrení** za účelom výkonu práva styku je v tejto oblasti nežiaduce. **Bude odôvodnené iba v prípade zjavne nezákonného konania rodiča, s ktorým dieťa žije** – t.j. ak rodič **aktívne bráni styku** druhého rodiča s dieťaťom (napr. *Zavřel proti Českej republike*, rozsudok z 18. januára 2007, ods. 52).
- **Ak dieťa vyslovene styk odmieta** (napr. v prípadoch, ak je odmietanie rodiča dieťaťom zapríčinené správaním tohto rodiča) **je podľa ESĽP použitie donucovacích opatrení kontraproduktívne**, a to práve z dôvodu, že môže mať za následok degradáciu vzťahov medzi dieťaťom a neempatickým rodičom (napr. *Kapr proti Českej republike*, rozhodnutie z 28. marca 2006).

Judikatúra ESĽP týkajúca sa výkonu práva styku rodiča s maloletým

- **Voleský proti Českej republike** (rozsudok z 29. júna 2004)
- ESĽP rozhodol, že došlo k **porušeniu práva sťažovateľa na prejednanie veci v primeranej lehote podľa článku 6 ods. 1 Dohovoru** a že **právo sťažovateľa na rešpektovanie rodinného života zaručené článkom 8 Dohovoru porušené nebolo**. Sťažovateľ tvrdil, že k porušeniu tohto práva malo dôjsť v dôsledku dĺžky súdneho konania týkajúceho sa výkonu rodičovských práv a povinností a tým, že štátne orgány nepresadzovali výkon sťažovateľovho práva na styk s neplnoletým synom.
- Pokiaľ ide o článok 8 Dohovoru, ESĽP sťažnosť skúmal z hľadiska sťažovateľovho práva na výkon rodičovskej zodpovednosti a na styk so synom.
- ESĽP konštatoval, že povinnosť štátu umožniť nadviazať vzťahy medzi dieťaťom a rodičom, s ktorým dieťa nežije, nie je absolútna, pretože to môže vyžadovať čas a prípravu.

Judikatúra ESĽP týkajúca sa výkonu práva styku rodiča s maloletým

- Štátne orgány musia nájsť rovnováhu medzi právami dotknutých osôb a predovšetkým zohľadniť **najlepší záujem dieťaťa**.
- ESĽP skúmal, či vnútroštátne orgány prijali všetky opatrenia, ktoré od nich bolo možné v danom prípade rozumne očakávať. V posudzovanom prípade poukázal na sledovanie dieťaťa psychologičkou, pokus o rodinnú terapiu, znalecké posudky týkajúce sa výchovných schopností rodičov a na to, že voči matke boli použité všetky opatrenia, ktoré zákon povoľoval. Jej trestné stíhanie bolo zastavené, pretože násilné presadzovanie styku by poškodzovalo dieťa. Podľa znaleckého posudku predloženého vládou sťažovateľ nedokázal nadviazať kontakt s dieťaťom a nesprával sa v súlade s odporúčaniami psychológa. ESĽP preto dospel k záveru, že vnútroštátne orgány v danom prípade splnili svoje pozitívne povinnosti a preto **nedošlo k porušeniu článku 8 Dohovoru**.

Judikatúra ESLP týkajúca sa výkonu práva styku rodiča s maloletým

- **Kapr proti Českej republike** (rozhodnutie z 28. marca 2006)
- Sťažovateľ mal podľa rozsudku okresného súdu právo stýkať sa s dcérou každý druhý víkend a počas školských prázdnin. Podal desiatky návrhov na výkon tohto rozsudku tvrdiac, že styk sa nerealizuje, pretože matka tomu bráni a dcéra s ním odmieta tráviť určený čas v jeho domácnosti, v ktorej žil so súčasnou manželkou.
- Sťažovateľ okrem iného namietal podľa článku 8 Dohovoru, že vnútroštátne orgány boli nečinné, jeho návrhy na výkon rozsudku neboli realizované a teda nebol rešpektovaný jeho rodinný život.
- ESLP konštatoval, že povinnosť štátu prijať vhodné opatrenia k naviazaniu styku medzi rodičom a dieťaťom nie je absolútna, pretože štátne orgány musia brať ohľad na záujmy, práva a slobody dotknutých osôb a predovšetkým na najlepší záujem dieťaťa a jeho práva podľa článku 8 Dohovoru.

Judikatúra ESLP týkajúca sa výkonu práva styku rodiča s maloletým

- ESLP poukázal na skutočnosť, že sťažovateľ mal možnosť sa s dcérou stýkať, avšak trávil s ňou iba hodinu alebo dve, pretože dcéra s ním odmietala odísť do jeho domácnosti, na čom on trval. Ďalej poukázal na zastavenie konania začatého okresným súdom bez návrhu, pretože žiadny z rodičov nenavrhol novú úpravu styku a neskoršie schválenie dohody, ku ktorej rodičia dospeli v priebehu nového konania začatého bez návrhu, podľa ktorej mal sťažovateľ právo na styk každú nepárnu sobotu v mesiaci. Sťažovateľ ESLP neinformoval, že by mal problémy s realizáciou takto určeného práva na styk s dcérou. Podľa názoru ESLP dcéra odmietala tráviť čas v domácnosti svojho otca z dôvodu napätia, ktoré bolo medzi ňou a jeho súčasnou manželkou. Vnútroštátny súd pri zamietaní návrhov sťažovateľa na výkon rozhodnutia konštatoval, že vzhľadom na vek dcéry je potrebné brať do úvahy jej pranie a že matke nemožno vytýkať, že by otcovi bránila v styku. ESLP sa stotožnil s námietkou vlády, že sťažovateľ nepreukázal empatický prístup k potrebám a želaniam svojej neplnoletej dcéry. ESLP dospel k záveru, že vnútroštátne orgány vynaložili dostatočné úsilie, aby bolo práva sťažovateľa rešpektované a túto časť sťažnosti **odmietol ako zjavne nepodloženú.**

Judikatúra ESĽP týkajúca sa výkonu práva styku rodiča s maloletým

- **Pedovič proti Českej republike** (rozsudok z 18. júla 2006)
- ESĽP rozhodol, že došlo k **porušeniu článku 6 ods. 1 Dohovoru dĺžkou konania o výživnom**, a že **nedošlo k porušeniu práva sťažovateľa na rešpektovanie rodinného života podľa článku 8 Dohovoru**.
- Pokiaľ ide o článok 8 Dohovoru, ESĽP poukázal na snahu vnútroštátnych orgánov vytvoriť podmienky k uskutočneniu styku sťažovateľa so synom. Vzal do úvahy, že sťažovateľ neocenil pomoc ponúkanú opatrovníkom a špecializovaným strediskom po tom, ako bola u dieťaťa zistená posttraumatická stresová porucha, že bránil vyhotoveniu znaleckého posudku potrebného pre rozhodnutie o práve styku, že nedostatok súčinnosti z jeho strany prispel k sťaženiu rozhodovania súdov a že príčiny narušeného vzťahu medzi ním a dieťaťom možno vidieť v jeho nevhodnom správaní.
- ESĽP sa priklonil k názoru, že výkon rozhodnutia odňatím dieťaťa by bol za týchto okolností v rozpore s najlepším záujmom dieťaťa. Konštatoval, že súdy prijali všetky opatrenia, ktoré od nich bolo možné rozumne očakávať.
- Pripomenul, že pozitívne povinnosti štátu podľa článku 8 Dohovoru nespočívajú v povinnosti dosiahnuť určitý výsledok, ale vynaložiť k tomu prostriedky. Dospel k záveru, že **nedošlo k porušeniu článku 8 Dohovoru**.

Judikatúra ESĽP týkajúca sa výkonu práva styku rodiča s maloletým

- **Fiala proti Českej republike** (rozsudok z 18. júla 2006)
- ESĽP rozhodol, že **došlo k porušeniu článkov 6 ods. 1, 8 a 13 Dohovoru**.
- Pokiaľ ide o článok 8 Dohovoru, ESĽP poukázal na skutočnosť, že sťažovateľovi bol znemožnený výkon jeho práva na styk, ktoré bolo upravené predbežným opatrením a preto žiadal o pomoc súdne orgány, aby zabezpečili splnenie tohto rozhodnutia.
- Vnútroštátny súd však na návrhy sťažovateľa na výkon rozhodnutia nereagoval a tieto návrhy zostali bez odozvy aj po tom, ako bola vec pridelená inému sudcovi. Toto pochybenie sa ESĽP javilo o to závažnejšie, že s ohľadom na vek detí (13 a 10 rokov) a na narušené rodinné zázemie malo plynutie času nepriaznivý dopad na možnosť sťažovateľa nadviazať vzťah so synmi.

Judikatúra ESĽP týkajúca sa výkonu práva styku rodiča s maloletým

- Napriek tomu, že v tom čase znalci zastávali názor, že sťažovateľ je schopný vykonávať svoje rodičovské práva, a že kontakt s ním je nevyhnutný pre zdravý vývoj detí, vnútroštátny súd namiesto toho, aby uskutočnil výkon rozhodnutia, vyslovil zákaz styku sťažovateľa s deťmi (z dôvodu, že deti sa v jeho prítomnosti cítili ohrozené, nechceli sa s ním stretávať a potrebujú klúd; tento rozsudok bol odvolacím súdom zrušený).
- ESĽP konštatoval, že hoci donucovacie opatrenia voči deťom v tejto citlivej oblasti nie sú žiaduce, nie je možné vylúčiť uplatnenie sankcií v prípade nezákonného správania rodiča, s ktorým deti žijú. Súd však **voči matke nezakročil a nereagoval na návrhy sťažovateľa na výkon rozhodnutia**. Podľa názoru ESĽP bolo agresívne správanie sťažovateľa v neskorších rokoch aspoň z časti spôsobené frustráciou z nečinnosti súdov. ESĽP však nespochybňoval rozhodnutie súdov z neskoršieho obdobia o zákaze styku, avšak poznamenal, že dôvody uvedené v týchto rozhodnutiach (najmä nevhodné až agresívne správanie sťažovateľa) nemôžu ospravedlniť absenciu opatrení, ktorými štátne orgány v predchádzajúcich rokoch mohli zabezpečiť výkon predbežného opatrenia. Preto **došlo k porušeniu článku 8 Dohovoru**.

Judikatúra ESĽP týkajúca sa výkonu práva styku rodiča s maloletým

- **Zavrel proti Českej republike** (rozsudok z 18. januára 2007)
- Sťažovateľ uzavrel s manželkou, ktorá opustila spoločnú domácnosť s neploletým synom, dohodu o zverení dieťaťa do výchovy matky a o jeho styku s otcom, ktorú schválil súd. Keďže matka po rozvode manželstva začala klásť prekážky realizácii styku sťažovateľa so synom, sťažovateľ podal dva krát návrh na výkon rozhodnutia a okresný súd v oboch prípadoch vyzval matku na plnenie povinností. Sťažovateľ navrhol, aby dieťa bolo zverené do jeho starostlivosti, okresný súd rozhodol, že obnovenie styku sťažovateľa so synom má prebiehať postupne a spočiatku pod dohľadom odborníkov; krajský súd rozsudok potvrdil.
- ESĽP konštatoval, že styk sťažovateľa so synom nebol uskutočňovaný najmä pre negatívny postoj matky. Štátne orgány však majú povinnosť urobiť všetko, čo je od nich za daných okolností rozumné očakávať, aby kontakt otca so synom umožnili. Poznamenal, že zo znaleckých posudkov vyplývalo, že výchovné schopnosti sťažovateľa boli hodnotené ako dobré, zatiaľ čo v prípade matky sa upozorňovalo na jej snahu ovplyvniť dieťa negatívnym spôsobom voči otcovi.

Judikatúra ESĽP týkajúca sa výkonu práva styku rodiča s maloletým

- Aj keď vnútroštátne právo upravovalo dostatočné množstvo právnych nástrojov, prostredníctvom ktorých bolo možné pokúsiť sa zaistiť rešpektovanie práv sťažovateľa, štátne orgány tieto prostriedky nevyužívali systematicky a v dostatočnej miere. Nesplnili si teda pozitívne povinnosti vyplývajúce z článku 8 Dohovoru. ESĽP preto rozhodol, že **došlo k porušeniu práva sťažovateľa na rešpektovanie rodinného života podľa článku 8 Dohovoru.**

Judikatúra ESĽP týkajúca sa výkonu práva styku rodiča s maloletým

- **Bergman proti Českej republike** (rozsudok z 27. októbra 2011)
- ESĽP pripomenul, že pozitívne povinnosti vyplývajúce z článku 8 Dohovoru zahŕňajú nielen samotné zabezpečenie styku rodiča s dieťaťom, ale aj súbor ďalších opatrení, ktoré umožňujú dosiahnutie tohto výsledku. Úplné prerušenie styku medzi rodičom a dieťaťom je opodstatnené iba vo výnimočných prípadoch.
- V prípade sťažovateľa bola realizácia styku sťažovateľa s dieťaťom komplikovaná z dôvodu odmietavého postoja matky. Vnútroštátny súd styk upravil predbežným opatrením, pričom matka realizácii styku naďalej bránila. Po zrušení predbežného opatrenia zostal styk sťažovateľa jeden a pol roka neupravený, pričom následne bol vnútroštátnym súdom zakázaný.
- ESĽP konštatoval, že za situácie, keď matka dieťaťa sťažovateľovi v styku neustále bránila, zatiaľ čo sťažovateľove výchovné schopnosti neboli spochybnené a hlavným problémom realizácie styku bol vzájomný nepriateľský postoj rodičov, štátne orgány (s výnimkou niekoľkých výziev a pokuty matke, ktorá bola neskôr zrušená) neprijali žiadne opatrenia umožňujúce obnoviť vzťah sťažovateľa s dieťaťom.

Judikatúra ESLP týkajúca sa výkonu práva styku rodiča s maloletým

- Pritom mohli podľa príslušných ustanovení zákona o rodine a zákona o sociálnoprávnej ochrane detí rodičov napomenúť, stanoviť na výchovu maloletého dohľad alebo uložiť rodičom povinnosť využiť pomoc odborného poradenského zariadenia. V danom prípade sa však vzťah sťažovateľa s dieťaťom vyvíjal samotným plynutím času.
- Pokiaľ ide o rozhodnutie odvolacieho súdu o zrušení výroku o uložení pokuty matke a zrušení predbežného opatrenia upravujúceho styk, ESLP poznamenal, že sa zakladalo na znaleckom posudku, ktorý bol vypracovaný výlučne na základe výpovede matky a vyšetrenia dieťaťa. Kritizoval záver odvolacieho súdu, že z dôvodu neexistencie emocionálnych vzťahov medzi sťažovateľom a jeho dieťaťom nehrozilo, že by tieto mohli byť narušené.

Judikatúra ESLP týkajúca sa výkonu práva styku rodiča s maloletým

- K rozhodnutiu o zákaze styku sťažovateľa so synom ESLP poznamenal, že sa opieralo o závery znalca z obdobia po niekoľkoročnej izolácii sťažovateľa od dieťaťa, podľa ktorých bol styk problematický a ohrozoval psychický vývoj dieťaťa z dôvodu konfliktného vzťahu medzi rodičmi.
- Hoci ESLP pripustil, že mu neprináleží skúmať dôvody, pre ktoré bol styk zakázaný, konštatoval, že tieto dôvody nemôžu ospravedlniť skutočnosť, že štátne orgány v skoršom období neprijali žiadne opatrenia, prostredníctvom ktorých mohol sťažovateľ rozvíjať vzťahy so synom. Právo sťažovateľa na rešpektovanie rodinného života preto nebolo dostatočne chránené a teda **došlo k porušeniu článku 8 Dohovoru.**

Judikatúra ESLP týkajúca sa výkonu práva styku rodiča s maloletým

- **Drenk proti Českej republike** (rozsudok zo 4. septembra 2014)
- Sťažovateľ okrem iného namietal porušenie článku 8 Dohovoru tým, že súdy nadmerne obmedzili jeho právo na styk so synom, a že súdy ani orgán sociálnoprávnej ochrany detí neprijali dostatočné opatrenia, aby výkon sťažovateľovho práva na styk umožnili.
- Vzhľadom na konflikty medzi sťažovateľom a matkou dieťaťa v určitých fázach konania vo veci starostlivosti o maloletého súdy pristúpili k asistovanému styku v špecializovanom zariadení. Podľa správ z tohto zariadenia sa sťažovateľ občas správal nevhodne, čo u dieťaťa vzbudzovalo negatívny postoj a na jedno stretnutie sa sťažovateľ dostavil v sprievode novinárov a s televíznym štábom. Dieťa začalo styk postupne odmietať a neskôr sa u neho objavili zdravotné problémy.

Judikatúra ESLP týkajúca sa výkonu práva styku rodiča s maloletým

- ESLP zohľadnil, že sťažovateľovo právo na styk bolo po celý čas počas konania vo veci starostlivosti o maloletého v zásade uznané a upravené predbežnými opatreniami, v posudzovanom prípade teda nešlo o popretie tohto práva.
- Sťažovateľ najmä namietal, že súdy nevzali do úvahy znalecký posudok a nevypočuli znalca, pričom v rozhodnutí sa od znaleckého posudku odchýlili. Podľa názoru ESLP vnútroštátne orgány síce jasne nevysvetlili, prečo dotknutý znalecký posudok nevzali do úvahy, avšak uviedli relevantné dôvody na podporu svojho rozhodnutia o úprave styku, medzi ktorými uviedli konfliktné vzťahy medzi rodičmi, sťažovateľovo nevhodné správanie, ako aj to, že dieťa si na kontakt so sťažovateľom odvyklo.

Judikatúra ESĽP týkajúca sa výkonu práva styku rodiča s maloletým

ESĽP dospel k záveru, že rozhodnutie o styku bolo dostatočne odôvodnené a skutočnosť, že si súdy nevyžiadali revíziu znaleckého posudku, sama o sebe nezakladá porušenie procesnej časti článku 8 a teda **nedošlo k porušeniu článku 8 Dohovoru**.

Sťažovateľ tiež namietal, že štátne orgány nezabezpečili účinný styk s dieťaťom svojou nečinnosťou vo vzťahu k jeho návrhom na výkon rozhodnutia a postoj matky, ktorá podľa neho styku bránila. ESĽP však schválil postup vnútroštátnych orgánov, ktoré nepristúpili k donucovacím opatreniam voči matke a stotožnil sa s ich názorom, že takýto postup by nebol v najlepšom záujme dieťaťa. Sťažovateľovu **námietku preto odmietol pre zjavnú nepodloženosť**.

Judikatúra ESĽP týkajúca sa výkonu práva styku rodiča s maloletým

- **Adylova a Senese proti Českej republike** (rozhodnutie zo 4. októbra 2016)
- ESĽP odmietol námietku dopadu rozsudku o navrátení dieťaťa do Talianska podľa Haagskeho dohovoru o občianskoprávných aspektoch medzinárodných únosov detí na rodinný život sťažovateľiek v zmysle článku 8 Dohovoru ako **zjavne nepodloženú**.
- Sťažovateľky namietali, že návratové konanie nevyhovovalo požiadavkám spravodlivého súdneho konania podľa článku 6 ods. 1 Dohovoru, pretože krajský súd nechal do úvahy namietané prekážky návratu, a to odlúčenie rodičov dieťaťa, násilné správanie otca a riziko ujmy dieťaťa v prípade návratu do Talianska.
- ESĽP považoval za vhodné sťažnosť skúmať z pohľadu článku 8 Dohovoru. Konštatoval, že rozsudok o návrate predstavoval zásah do práva na rodinný život sťažovateľiek, avšak pripomenul, že je potrebné vziať do úvahy vývoj, ktorý nastal po vydaní rozsudku krajského súdu o návrate dieťaťa do Talianska.

Judikatúra ESLP týkajúca sa výkonu práva styku rodiča s maloletým

- Poukázal na skutočnosť, že výkon tohto rozsudku nebol nariadený a ani v budúcnosti k výkonu nedôjde, pretože **konanie o výkone navrhnuté otcom bolo zastavené, pretože vzhľadom na najlepší záujem dieťaťa o návrate nemožno uvažovať**. Sťažovateľka neuviedla, že by na ňu bol vyvíjaný nátlak zo strany vnútroštátnych orgánov, aby zabezpečila návrat dieťaťa.
- Zo spisu vyplýva, že otec bol v konaní o výkone nečinný. ESLP tiež poznamenal, že rezidenčný status sťažovateľiek v Českej republike nebol neistý a ich pobyt na území Českej republiky bol legálny na základe povolenia na pobyt. Ďalej zoberal do úvahy, že **talianský súd, hoci rozhodnutie nebolo právoplatné, rozhodol o zverení dieťaťa do výlučnej starostlivosti v Českej republike**. Preto konštatoval, že žiadny aspekt prípadu nevyvoláva dojem, že by sťažovateľky na základe rozsudku krajského súdu o návrate boli vystavené osobitným problémom. Dospel k záveru, že právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života sťažovateľiek nebolo porušené z dôvodu samotnej existencie rozsudku o návrate a sťažnosť posúdil **ako zjavne nepodloženú**.

Judikatúra ESLP týkajúca sa výkonu práva styku rodiča s maloletým

- **Raw a ďalší proti Francúzsku** (rozsudok zo 7. marca 2013)
- Prvá sťažovateľka je britskou občiankou, ktorá sa rozviedla s otcom svojich dvoch detí A. a D., opustila Francúzsko a usadila sa s deťmi v Spojenom kráľovstve. Okrem nej sú sťažovateľmi jej deti A. a C., pričom otcom C. bol iný muž.
- Súd vo Francúzsku zveril deti do starostlivosti prvej sťažovateľky. V decembri 2008 trávili deti vianočné prázdniny vo Francúzsku u otca, ktorý sa obrátil na miestnu políciu s tvrdením o týraní detí, ich strachu z návratu do Spojeného kráľovstva, problémoch v škole a hrozbách syna D., že si v prípade návratu ublíži alebo napadne matku. Po vypočutí detí francúzsky súd predbežne zveril deti do starostlivosti otca. Prvá sťažovateľka sa obrátila na britský súd, ktorý rozsudkom konštatoval nezákonnosť zadržania detí otcom a vydal príkaz k ich návratu.

Judikatúra ESLP týkajúca sa výkonu práva styku rodiča s maloletým

- Prvá sťažovateľka sa následne obrátila na britské úrady so žiadosťou o výkon rozhodnutia podľa nariadenia Brusel II *bis* a Haagskeho dohovoru o občianskoprávných aspektoch medzinárodných únosov detí.
- Po kontaktovaní zo strany britských úradov francúzsky súd nariadil návrat detí do Spojeného kráľovstva a toto rozhodnutie potvrdil aj odvolací súd. Dovolanie podané otcom bolo zamietnuté. Počas mediáčnej schôdzky detí s matkou sa starší syn D. pokúsil matku fyzicky napadnúť, mladší syn A. s plačom stretnutie odmietol a obe deti museli byť po pokuse o stretnutie hospitalizované. Následne síce dochádzalo ku komunikácii medzi britskými a francúzskymi orgánmi, nepodnikli sa však žiadne kroky vedúce k návratu detí. Mladší syn A. tajne cez sociálnu sieť kontaktoval matku, ktorá ho tiež tajne vyzdvihla a odvieďla do Spojeného kráľovstva. Syn D. naďalej žil s otcom vo Francúzsku, pričom Haagsky dohovor sa už na neho nevzťahoval vzhľadom na to, že dovŕšil vek 16 rokov.

Judikatúra ESLP týkajúca sa výkonu práva styku rodiča s maloletým

- Opierajúc sa o článok 8 Dohovoru sťažovatelia namietali, že **francúzske orgány nezabezpečili návrat detí A. a D. k matke do Spojeného kráľovstva.**
- ESLP poukázal na to, že francúzske orgány **po začatí konania** podľa Haagskeho dohovoru **postupovali rýchlo.** Za adekvátnu považoval aj **opatrnosť orgánov, ktoré čakali na vyriešenie otázky aplikácie článku 13 Haagskeho dohovoru** (otázka existencie vážneho nebezpečenstva, že návrat by dieťa vystavil fyzickej alebo duševnej ujme alebo ho inak priviedol do neznesiteľnej situácie). Poukázal na to, že po rozsudku odvolacieho súdu orgány **využili rôzne metódy s cieľom presvedčiť otca, aby spolupracoval.**
- ESLP považoval za pochopiteľné, že po **neúspešnom stretnutí detí s matkou, francúzska prokuratúra rozhodla nepristúpiť k nútenému návratu.** V ďalšom období orgány neúspešne vyzvali otca na stretnutie a následne už neboli prijaté žiadne kroky na výkon rozsudku.

Judikatúra ESĽP týkajúca sa výkonu práva styku rodiča s maloletým

- ESĽP **nespochybňoval rozhodnutie francúzskych orgánov uprednostniť prístup založený na spolupráci a vyjednávaní**, preto rozhodnutie prokuratúry nevyužiť nútený výkon rozsudku nebolo kritizované.
- ESĽP sa však domnieval, že voči **otcovi mohli byť prijaté donucovacie opatrenia**. V tomto ohľade považoval za nepochopiteľné, prečo francúzske orgány nereagovali na sťažnosť matky, keď bolo zrejmé, že spolupráca a vyjednávania nevedú k návratu.
- ESĽP si bol vedomý, že jeden z problémov vyplýval z postoja samotných detí, ktoré jasne odmietli vrátiť sa k matke, avšak tento postoj nebol nevyhnutne nemenný. Ďalej ESĽP poznamenal, že hoci názor detí musí byť vzatý do úvahy pri aplikácii Haagskeho dohovoru a nariadenia Brusel II *bis*, **ich námietky nie sú nevyhnutne dostatočné pre zamedzenie ich návratu**.

Judikatúra ESĽP týkajúca sa výkonu práva styku rodiča s maloletým

- ESĽP dospel k záveru, že francúzske orgány neprijali všetky opatrenia, ktoré sa od nich mohli primerane požadovať a piatimi hlasmi proti dvom rozhodol, že **došlo k porušeniu článku 8 Dohovoru**.

Judikatúra EŠLP týkajúca sa výkonu práva styku rodiča s maloletým

- **Prípad T. proti Českej republike** (rozsudok zo 14. júla 2014)
- EŠLP na základe sťažnosti, ktorú podal sťažovateľ T. vo svojom mene a v menej svojej dcéry, dospel jednomyselne k záveru, že neprijatím dostatočných opatrení na zaistenie rodinných väzieb medzi sťažovateľmi došlo k porušeniu ich práva na rodinný život v zmysle článku 8 Dohovoru.
- Sťažovateľova dcéra bola po rozvode rodičov zverená do výchovy matky, tá však v roku 2007 zomrela. Sťažovateľ bol od roku 2005 do konca roku 2007 vo výkone trestu odňatia slobody a dieťa bolo po smrti matky umiestené do Klokánku (rodinná alternatíva ústavnej starostlivosti). Sťažovateľ po prepustení z výkonu trestu dcéru pravidelne navštevoval, pričom postoj dcéry k jeho návštevám bol neutrálny. Neodmietala ho. Sťažovateľ neúspešne žiadal o možnosť tráviť s ňou víkendy a prázdniny, ale Klokánek a súd odmietali o veci rozhodnúť.

Judikatúra EŠLP týkajúca sa výkonu práva styku rodiča s maloletým

- Klokánek tvrdil, že nie je správnym orgánom, a preto nie je oprávnený vydávať rozhodnutia v správnom konaní. Takýto názor zastával aj po tom, ako správny súd vyslovil opačný názor. Okresný súd naopak odkazoval na Klokánek, ktorý mal dieťa zverené do starostlivosti a ktorému podľa súdu prináležalo výhradne rozhodnúť o návštevách dieťaťa u otca.
- Vypracované znalecké posudky kriticky hodnotili osobnosť otca, pokiaľ ide o jeho výchovné schopnosti, jeho právo na styk s dieťaťom však súdne obmedzené nebolo. Mestský úrad ako orgán sociálno-právnej ochrany detí zostal vo vzťahu k výzvam otca na pomoc rozvíjania jeho vzťahu k dcére a povolenie návštev pasívny.

Judikatúra ESLP týkajúca sa výkonu práva styku rodiča s maloletým

- Neskôr, v roku 2011, začala dcéra odmietať otcove návštevy. Miestna príslušnosť bola prenesená na Obvodný súd Praha 7. Ministerstvo práce a sociálnych vecí usporiadalo niekoľko prípadových konferencií za účasti otca a zainteresovaných orgánov v snahe pozitívne napomôcť rozvoju vzťahu medzi dieťaťom a otcom, ktoré však, rovnako ako asistované styky, nevedli k želanému výsledku. V prípade sa začal angažovať aj nový miestne príslušný Úrad mestskej časti Praha 7, ktorý podal v júni 2011 obvodnému súdu návrh na úpravu styku sťažovateľa s dcérou, v ktorom zároveň uviedol, že dieťa žije už 3 a pol roka v Klokánku, čo mu neprospieva (ide o zariadenie pre deti vyžadujúce okamžitú pomoc, ktorého starostlivosť o dieťa by mala byť časovo veľmi obmedzená).

Judikatúra ESLP týkajúca sa výkonu práva styku rodiča s maloletým

- Napriek tomu, že vzťah dcéry k otcovi sa stále zhoršoval, sťažovateľ odmietal návštevy obmedziť. Kritizoval postup pracovníkov Klokánka, ktorí mali údajne návštevy negatívne ovplyvňovať.
- Na návrh orgánu sociálno-právnej ochrany detí, obvodný súd zakázal styk sťažovateľa s dcérou, odvolací súd však toto rozhodnutie zrušil s tým, že prerušenie vzťahov medzi sťažovateľmi by mohlo mať nezvratné dôsledky a je potrebné napraviť zmenu v postoji maloletej k otcovi, ktorá nastala v roku 2011. V januári 2012 podal sťažovateľ návrh na súd na komplexné posúdenie prípadu a na úpravu styku s dcérou.
- V apríli 2012 rozhodol orgán sociálno-právnej ochrany o zverení dieťaťa do pestúnskej starostlivosti. Maloletá sa presťahovala k pestúnom. Spis bol vo februári 2013 postúpený Okresnému súdu v Jihlave. Dcéra otca stále odmietala. Pestúnka tvrdila, že maloletá sa v súvislosti s nátlakom otca na styk sebapoškodzovala.

Judikatúra ESLP týkajúca sa výkonu práva styku rodiča s maloletým

- Postoj dcéry sa nakoniec natoľko vyhrotil, že Krajský súd v Brne na rozdiel od súdu prvého stupňa dospel k záveru, že styk je treba obmedziť na písomnú formu a vydal predbežné opatrenie. Vzal pritom do úvahy skutočnosť, že otec pripustil, že styk nie je v záujme maloletej.
- Sťažovateľ sa neskôr sťažoval na ESLP. Ten konštatoval, že maloletá bola umiestnená do Klokánku krátko po smrti matky a nachádzala sa v značne zraniteľnom postavení. Sťažovateľa vtedy takmer nepoznala. Súdny navyše náležite zhodnotili a zobrali do úvahy aj znalecké posudky. Naliehavosť situácie umiestnenie v Klokánku plne odôvodňovala a **k porušeniu článku 8 v tomto smere nedošlo.**

Judikatúra ESLP týkajúca sa výkonu práva styku rodiča s maloletým

- ESLP však kritizoval prístup vnútroštátnych orgánov, ktoré nerozhodli o žiadostiach sťažovateľa o dočasnom prepustení dieťaťa z Klokánku, ani o jeho návrhoch na úpravu styku s maloletou a podľa ESLP nedošlo ku komplexnému posúdeniu situácie. Zatiaľ čo bol sťažovateľ prakticky pozbavený možnosti sa s dcérou stretávať za podmienok, ktoré by umožnili pozitívny rozvoj ich vzťahov, tieto obmedzenia neboli nikdy predmetom súdnej kontroly. Prvé rozhodnutie o obmedzení styku bolo vydané až v júni 2013, a to formou predbežného opatrenia. Pomalý priebeh malo aj rozhodovanie o zverení do pestúnskej starostlivosti. Je teda zrejmé, že súdy konali vo veci najmä po roku 2011, keď sa odmietavé reakcie dieťaťa vystupňovali, avšak nevynaložili nevyhnutnú starostlivosť v období, keď sa chcela ešte s otcom stretávať.
- Preto ESLP dospel k záveru, že **nedostatočná súdna kontrola nad Klokánkom a skutočnosť, že sa súdy zdráhali vydať konečné rozhodnutie o úprave práv sťažovateľa na styk s dcérou, prispeli vo vážnej miere k strate akejkolvek možnosti zlúčenia rodiny v predmetnom prípade.** ESLP preto konštatoval porušenie článku 8 Dohovoru.

Judikatúra ESLP týkajúca sa výkonu práva styku rodiča s maloletým

- **Kacper Nowakovski proti Poľsku** (rozsudok z 10. januára 2017)
- ESLP jednomyseľne rozhodol, že vnútroštátne orgány v danom prípade neprijali všetky opatrenia, ktoré od nich bolo možné požadovať, pre uľahčenie styku medzi sťažovateľom a jeho synom a **neochránili tak právo sťažovateľa na rešpektovanie jeho rodinného života v zmysle článku 8 Dohovoru.**
- Sťažovateľ je hluchonemý. Po rozvode s manželkou bolo ich dieťa, takisto so sluchovým postihnutím, zverené do starostlivosti matky a bol stanovený styk sťažovateľa s dieťaťom v rozsahu niekoľko hodín denne, avšak sťažovateľ to kvôli svojim zdravotným problémom plne nevyužíval.
- Neskôr podal sťažovateľ návrh na rozšírenie styku s dieťaťom za účelom posilnenia väzieb so synom, no matka kontaktu bránila a podľa znalcov bolo dieťa fixované na matku a konflikty medzi rodičmi bránili vzájomnej spolupráci. Okresný súd jeho návrh v auguste 2012 zamietol s tým, že rozšírenie styku nie je v najlepšom záujme dieťaťa.

Judikatúra ESLP týkajúca sa výkonu práva styku rodiča s maloletým

- Uznal právo sťažovateľa na styk, no nariadil pri tom prítomnosť matky, keďže sťažovateľ používa iba znakový jazyk, dieťa komunikuje iba ústne a matka komunikuje oboma spôsobmi. Okresný súd nepovažoval za nutné nariadiť rodičom povinnosť podstúpiť rodinnú terapiu, ktorá by im pomohla vzájomne sa akceptovať, pretože matka už navštevovala podpornú skupinu pre rodičov pri materskej škole a otec prehlásil, že tak urobí tiež. Sťažovateľ sa proti rozhodnutiu odvolal. Krajský súd rozsudok potvrdil s tým, že prioritu majú záujmy dieťaťa a zdôraznil, že prítomnosť matky pri styku je nutná, aby zabezpečila pocit bezpečia dieťaťa, súčasne jej prítomnosť rieši problémy s komunikáciou medzi sťažovateľom a dieťaťom.
- Samostatný návrh sťažovateľa, aby bola matke nariadená povinnosť podstúpiť rodinnú terapiu, bol okresným súdom, ako aj krajským súdom zamietnutý. Tento uviedol, že komunikačná bariéra predstavuje objektívnu prekážku vzťahov medzi sťažovateľom a jeho synom a jej zohľadnenie nemožno považovať za formu diskriminácie sťažovateľa.

Judikatúra ESLP týkajúca sa výkonu práva styku rodiča s maloletým

- Sťažovateľ sa sťažoval aj na ESLP a s poukazom na článok 8 Dohovoru namietal, že zamietnutím jeho žiadosti na rozšírenie styku so synom došlo k porušeniu jeho práva na rešpektovanie rodinného života. Súdy mu navyše neponúkli žiadnu pomoc na uľahčenie styku so synom. ESLP uviedol, že byť spolu znamená pre rodičov a deti jeden zo základných prvkov rodinného života a to aj napriek rozkolom vo vzťahu medzi rodičmi. ESLP uznal, že vnútroštátne orgány disponujú mierou voľnej úvahy pri posudzovaní záležitostí týkajúcich sa starostlivosti o deti. No taktiež konštatoval, že v prípadoch týkajúcich sa styku rodiča a dieťaťa má rodič právo na prijatie opatrenia za účelom stretnutia sa s dieťaťom a je daná povinnosť orgánov toto stretnutie uľahčiť.
- ESLP pripomenul, že v súčasnosti existuje široká zhoda, že vo všetkých rozhodnutiach týkajúcich sa detí, musí byť prvoradý ich najlepší záujem. ESLP ďalej s odkazom na článok 9 odseku 3 Dohovoru o právach dieťaťa uviedol, že je v zásade v najlepšom záujme dieťaťa udržiavať kontakt s oboma rodičmi, s výnimkou zákonných obmedzení v určitých prípadoch.

Judikatúra ESLP týkajúca sa výkonu práva styku rodiča s maloletým

ESLP konštatoval, že vnútroštátne orgány nespochybnili právo sťažovateľa na stretávanie sa so synom, no taktiež mu nezabezpečili, aby toto právo mohol účinne vykonávať. Čo sa týka zdravotného postihnutia sťažovateľa, ESLP sa stotožnil s názorom vnútroštátnych orgánov, že bez ohľadu na svoje postihnutie, má sťažovateľ právo na styk so synom a problém v komunikácii by mal byť zohľadnený pri úprave styku. ESLP posudzoval dve otázky: vážny spor medzi rodičmi a postihnutie sťažovateľa.

Pokiaľ ide o prvú otázku ESLP poznamenal, že spor medzi rodičmi bráni ich spolupráci ohľadom dieťaťa a odporučili pomoc odborníka. Okresný súd však ich návrh neakceptoval s tým, že matka navštevuje rodičovskú podpornú skupinu a otec sa k nej pripojí. Nepovažoval za nutné uložiť rodičom povinnosť postúpiť rodinnú terapiu. ESLP uviedol, že zákon o rodine obsahuje rad nástrojov, ktoré môžu pomôcť zmierniť rozpory medzi rodičmi a uľahčiť rodičovi, ktorý nemá dieťa v starostlivosti, styk s dieťaťom. Ďalej si všimol, že vnútroštátne predpisy neupravujú mediáciu v rodinnoprávnych sporoch, pričom táto by bola žiaducim prostriedkom podpory spolupráce medzi všetkými stranami prípadu. ESLP v tomto ohľade odkázal na odporúčanie Výboru ministrov RE č. R (98)1 o rodinnej mediácii pričom uviedol, že táto je účinným nástrojom pre realizáciu práv chránených článkom 8 Dohovoru. Podľa ESLP vnútroštátne súdy riadne nepreskúmali možnosť uchýliť sa k existujúcim právnym nástrojom, ktoré mohli uľahčiť rozšírenie styku medzi sťažovateľom a jeho synom.

Judikatúra ESLP týkajúca sa výkonu práva styku rodiča s maloletým

- Pokiaľ ide o sťažovateľovo postihnutie a komunikačnú bariéru, mali vnútroštátne orgány podľa názoru ESLP prijať ďalšie konkrétne opatrenia, ktoré by zohľadnili špecifiká prípadu a zdravotné postihnutie sťažovateľa. ESLP odkázal na článok 23 odsek 2 Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím, ktorý stanovuje, že štát má poskytnúť osobám so zdravotným postihnutím pri plnení ich rodičovských práv a povinností podporu. Vnútroštátne orgány však vôbec nezískali znalecké posudky od odborníkov na sluchové postihnutie. Ustanovení znalci zdôraznili svoju obmedzenú odbornú spôsobilosť a nezaoberali sa možnými prostriedkami na prekonanie bariér vyplývajúcich zo sluchového postihnutia sťažovateľa. Sústredili sa na existenciu prekážok namiesto foriem ich prekonania. Povinnosť vnútroštátnych súdov v takýchto prípadoch je vysporiadať sa s otázkou, aké kroky môžu byť prijaté na odstránenie existujúcich prekážok a uľahčenie styku. V predmetnom prípade sa sudy nezaoberali prostriedkami, ktoré by sťažovateľovi napomohli v prekonaní bariér vyplývajúcich z jeho postihnutia. ESLP teda dospel k názoru, že vnútroštátne sudy neuskutočnili všetky kroky, ktoré od nich bolo možné očakávať, aby uľahčili styk sťažovateľa so synom, čím došlo k **porušeniu článku 8 Dohovoru**. ESLP taktiež vyslovil, že nie je potrebné ďalej samostatne preskúmať sťažnosť z pohľadu článku 14 Dohovoru v spojení s článkom 8 Dohovoru.

Nález Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. II ÚS. 3489/15:

II. senát Ústavného súdu Českej republiky vyhovel ústavnej sťažnosti sťažovateľky a zrušil uznesenie Krajského súdu v Prahe, ktorým jej bola uložená pokuta vo výške **25 000 Kč** za neuskutočnené styky otca s maloletými deťmi z dôvodu, že tým bolo zasiahnuté do jej práva na ochranu rodinného života zaručeného článkom 10 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd a článkom 8 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

Nález Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. II ÚS. 3489/15:

„1. Účel pokuty uloženej podľa ustanovenia § 502 zákona č. 292/2013 Zb., o osobitných konaniach súdnych, nespočíva v sankcionovaní povinného rodiča za dobrovoľné nesplnenie povinnosti, ale ako prostriedok donútenia povinného, aby rešpektoval právne pomery založené vykonávaným titulom. Uložením pokuty je totiž sledovaná predovšetkým ochrana záujmu jedného z účastníkov konania na rešpektovanie právnych pomerov založených vykonateľným rozhodnutím súdu a má tak zásadne charakter prostriedku smerujúceho k ochrane práva na nerušený rodinný život (čl. 10 ods. 2 Listiny, čl. 8 Dohovoru).

Nález Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. II ÚS. 3489/15:

2. Pokiaľ však zo zistených okolností vyplýva, že povinný rodič nemôže plniť povinnosť stanovenú súdom z **dôvodu negatívneho postoja samotných maloletých detí, pričom nebolo preukázané, že by príčinou ich negatívneho postoja bolo správanie či úmyselné ovplyvňovanie zo strany tohto rodiča, nie je možné považovať podmienky pre uloženie pokuty za naplnené.** Uloženie tejto pokuty totiž nesmie viesť k presadeniu „**násilnej**“ zmeny prejavov vôle (prania) maloletých detí pokiaľ ide o styk s ich otcom, a to za situácie, kedy k zmene nedošlo ani napriek adekvátneho výchovného pôsobenia zo strany matky, orgánu sociálno-právnej ochrany detí, špecializovaného pracoviska pre asistovaný styk rodičov s deťmi či priamo krajským súdom prostredníctvom pohovoru s obidvoma maloletými.“

Pozitívne záväzky štátu – domáce násilie a sexuálne zneužívanie

- **Povinnosť chrániť právo na život (hmotnoprávny aspekt):**
Prvá veta článku 2 ods. 1 Dohovoru ukladá štátu nielen zdržať sa úmyselného a nezákonného pozbavenia života, ale tiež uskutočniť primerané kroky za účelom ochrany života osôb podliehajúcich jeho právomoci (pozri rozsudok *L.C.B. proti Spojenému kráľovstvu* z 9. júna 1998, ods. 36)
- **Povinnosť viesť účinné oficiálne vyšetrovanie násilnej smrti (procesnoprávny aspekt):**
Článok 2 Dohovoru ďalej vyžaduje, aby sa uskutočnilo účinné oficiálne vyšetrovanie, ak boli jednotlivci násilne usmrtení.
- **Príklady porušení pozitívnych záväzkov štátu vyplývajúcich z práva na život:**
 - *Kontrová proti Slovenskej republike* (rozsudok z 31. mája 2007)
 - *Branko Tomašić a ďalší proti Chorvátsku* (rozsudok z 15. januára 2009)
 - *A. proti Chorvátsku* (rozsudok z 14. októbra 2010)

Pozitívne záväzky štátu – domáce násilie a sexuálne zneužívanie

- V rozsudku *Kontrová proti Slovenskej republike* (rozsudok z 31. mája 2007) si ESLP všimol, že v prípade sťažovateľky polícia nezabezpečila splnenie povinností vyplývajúcich z príslušných ustanovení Trestného poriadku a služobných predpisov, ako napr. prijatie a riadne zaznamenanie sťažovateľkinho trestného oznámenia, začatie vyšetrovania trestnej veci a neodkladné začatie trestného konania proti sťažovateľkinmu manželovi, vykonanie riadneho záznamu tiesňového volania, upovedomenie nasledujúcej služby o situácii, a tiež prijatie opatrení v súvislosti s oznámením, že sťažovateľkin manžel má strelnú zbraň a vyhráža sa s ňou. ESLP mal za preukázané, že priamym následkom týchto pochybení bolo usmrtenie sťažovateľkiných detí jej manželom. Uvedené však de facto skonštatoval už najvyšší súd pri zrušení rozhodnutia krajského súdu z 21. januára 2004 a rozsudku okresného súdu z 20. októbra 2003. Okresný súd obvinených policajtov spod obžaloby oslobodil. Mal za to, že trestný čin marenia úlohy verejného činiteľa predpokladá zmarenie úlohy úplne alebo aspoň na určitý čas. Nepostačuje iba zdržiavanie splnenia úlohy. Dospel k záveru, že v posudzovanom prípade konanie policajtov neprerástlo do takéhoto zmarenia ich úlohy a ich konanie nemalo priamy vzťah k tragédii. Krajský súd zamietol odvolanie proti tomuto rozsudku. Najvyšší súd vo veci rozhodoval na základe sťažnosti pre porušenie zákona podanej generálnym prokurátorom. Mal za to, že oba sudy vyhodnotili dôkazy nelogicky, nevzali do úvahy všetky relevantné skutočnosti a dospeli k nesprávnym záverom.

Pozitívne záväzky štátu – domáce násilie a sexuálne zneužívanie

- Najvyšší súd bol toho názoru, že je zjavné, že obvinení policajti zanedbali plnenie svojich úloh. Uviedol, že medzi ich protiprávnym konaním a fatálnym následkom bola priama príčinná súvislosť. Najvyšší súd vrátil vec okresnému súdu na opätovné prerokovanie a poukázal na to, že podľa § 270 ods. 4 TP je tento súd viazaný jeho vyššie uvedeným právnym názorom. Následne okresný súd uznal policajtov B., P. Š. a M. Š. za vinných v zmysle obžaloby a odsúdil ich na tresty odňatia slobody v trvaní šiestich, štyroch a štyroch mesiacov. ESĽP tiež skonštatoval, že sťažovateľka nemala k dispozícii účinný prostriedok nápravy, prostredníctvom ktorého by sa mohla domôcť na vnútroštátnej úrovni náhrady za utrpenú nemajetkovú ujmu, ktorá jej vznikla v súvislosti s usmrtením jej detí, k čomu došlo v dôsledku opomenutia štátu splniť si povinnosti obsiahnuté v pozitívnom záväzku vyplývajúcom z článku 2 Dohovoru.
- Bližšie k možnosti poškodených domôcť sa nemajetkovej ujmy pozri Pirošíková M.: Práva osoby poškodenej trestným činom z hľadiska aktuálnej judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva, Zo súdnej praxe, 4/3013, s. 149-151.

Pozitívne záväzky štátu – domáce násilie a sexuálne zneužívanie

- V prípade **Branko Tomašić a ďalší proti Chorvátsku** (rozsudok z 15. januára 2009) boli sťažovateľmi príbuzní bábätko a jeho matky, ktorých zabil ich manžel/otec a potom zabil sám seba. Tento skutok sa stal mesiac po tom, ako bol prepustený z väzenia, kde vykonal trest za vyhrážanie sa smrťou svojej manželke. Pôvodne mu bolo nariadené povinné psychiatrické liečenie, ktoré mal absolvovať počas pobytu vo väzení, ako aj po skončení trestu odňatia slobody ak to bude potrebné, avšak odvolací súd nariadil, aby liečenie bolo po jeho prepustení ukončené. Sťažovatelia namietali, že chorvátsky štát nevykonal primerané opatrenia na ochranu dieťaťa a jeho matky a nevykonal účinné vyšetrovanie prípadnej zodpovednosti štátu za smrť matky aj dieťaťa. ESĽP skonštatoval porušenie článku 2 Dohovoru z toho dôvodu, že chorvátske orgány nevykonali potrebné kroky k tomu, aby zabránili smrti dieťaťa a jeho matky. Konkrétne uviedol, že zistenia vnútroštátnych súdov a závery psychiatrického vyšetrenia nepochybne preukazovali, že orgány si boli vedomé skutočnosti, že hrozby voči matke a dieťaťu boli závažné, a že mali byť vykonané všetky opatrenia na ich ochranu. ESĽP si ďalej všimol niekoľko pochybení pri konaní vnútroštátnych orgánov: aj keď psychiatrický posudok, vypracovaný na účely trestného konania, zdôraznil potrebu pokračovania v psychiatrickom liečení, chorvátska vláda nepreukázala, že toto liečenie bolo v skutočnosti náležite vykonané; z predložených dokumentov vyplývalo, že liečenie manžela vo väzení pozostávalo z niekoľkých sedení so zamestnancami väznice, z ktorých ani jeden nebol psychiaterom; ani relevantné nariadenia, ani rozsudok súdu podrobnejšie neuvádzali, ako má byť liečenie vykonané; a nakoniec, manžel pred jeho prepustením z väzenia nebol vyšetrený za účelom zistenia, aké predstavuje riziko pre dieťa a jeho matku. ESĽP preto vyvodil záver, že vnútroštátne orgány nevykonali opatrenia potrebné na ochranu ich životov.

Pozitívne záväzky štátu – domáce násilie a sexuálne zneužívanie

- V prípade **A. proti Chorvátsku** (rozsudok z 14. októbra 2010) bývalý manžel sťažovateľky, ktorý trpel posttraumatickou stresovou poruchou a paranojou, ju údajne vystavoval opakovanému fyzickému násiliu, ktoré jej spôsobilo ujmu na zdraví a niekoľko rokov sa jej vyhrážal smrťou. Taktiež ju pravidelne zneužíval pred ich maloletou dcérou. Potom, čo sa pred ním začala skrývať, sťažovateľka podala návrh na súd na vydanie zákazu jej bývalému manželovi prenasledovať ju alebo ju obťažovať. Návrh bol zamietnutý z dôvodu, že sťažovateľka nepreukázala bezprostredné ohrozenie jej života. EŠLP konštatoval, že došlo k porušeniu článku 8 (právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života) Dohovoru spočívajúce v tom, že chorvátske orgány neprijali množstvo opatrení nariadených súdmi na ochranu sťažovateľky alebo s cieľom riešenia psychiatrických problémov jej bývalého manžela, ktoré boli pravdepodobne pôvodcom jeho násilného správania. Okrem toho nebolo zrejmé, či bývalý manžel podstúpil nejaké psychiatrické liečenie. EŠLP ďalej vyhlásil sťažnosť sťažovateľky podľa článku 14 (zákaz diskriminácie) Dohovoru za neprijateľnú najmä z dôvodu, že nepredložila dostatočné dôkazy, ako sú správy alebo štatistiky, na preukázanie toho, že opatrenia alebo postupy prijaté Chorvátskom proti domácemu násiliu alebo účinky takýchto opatrení alebo postupov, boli diskriminačné.

Pozitívne záväzky štátu – domáce násilie a sexuálne zneužívanie

- Štát je povinný účinne vyšetriť prípady zlého zaobchádzania zo strany súkromných osôb (pozri napr. rozsudok *Šečić proti Chorvátsku* z 31. mája 2007). Domáce násilie a sexuálne zneužívanie predstavujú závažné porušenie ľudských práv, na ktoré musí štát zodpovedajúcim spôsobom reagovať (pozri napr. rozsudok *Opuz proti Turecku* z 9. júna 2009).
- Z článku 3 Dohovoru EŠLP vyvodil povinnosť štátov zabezpečiť, aby jednotlivci podliehajúci ich právomoci neboli vystavení zlému zaobchádzaniu alebo trestom vrátane zlého zaobchádzania zo strany ostatných jednotlivcov - t.j. štát **povinný zabezpečiť *inter alia* ochranu dieťaťa pred zneužitím.**
- K porušeniu Dohovoru preto dochádza **ak sociálni pracovníci alebo štátne orgány vedeli alebo mali vedieť o tom, že obeť bola vo vážnom ohrození a neurobili potrebné kroky, aby predišli porušeniu práv** (pozri napríklad *A. proti Spojenému Kráľovstvu*, rozsudok z 23. septembra 1998).

Pozitívne záväzky štátu – domáce násilie a sexuálne zneužívanie

- V prípade *Bevacqua a S. proti Bulharsku* (rozsudok z 12. júna 2008) prvá sťažovateľka, ktorá tvrdila, že bola pravidelne bitá svojím manželom, ho opustila a podala žiadosť o rozvod, pričom zobrala so sebou aj svojho trojročného syna (druhý sťažovateľ). Akokoľvek, jej manžel ju bil naďalej. Strávila štyri dni v centre pre týrané ženy so svojím synom, avšak bolo jej povedané, že môže byť stíhaná za únos dieťaťa a môže to viesť k rozhodnutiu súdu o striedavej starostlivosti. Podanie trestného oznámenia vyprovokovalo ďalšie násilie. Jej žiadosť o vydanie predbežného opatrenia týkajúceho sa zverenia syna do jej starostlivosti nebola posúdená prioritne a syn jej bol zverený až keď boli rozvedení o viac ako rok neskôr. Nasledujúci rok bola zbitá svojím bývalým manželom a jej žiadosti o jeho trestné stíhanie boli odmietnuté z toho dôvodu, že ide o „súkromnú vec“ ktorá vyžadovala súkromné trestné stíhanie. ESLP konštatoval porušenie článku 8 Dohovoru (právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života), **berúc pri tom do úvahy účinnosť zlyhaní súdov pri vydávaní predbežného opatrenia, ktoré sa sťažovateľky a jej syna dotklo veľmi negatívne, a zároveň nevykonanie dostatočných opatrení vnútroštátnymi orgánmi, ktorými by reagovali na správanie bývalého manžela prvej sťažovateľky.** Podľa názoru ESLP, toto nekonanie v prípade sťažovateľov predstavovalo porušenie pozitívneho záväzku štátu podľa článku 8 Dohovoru. ESLP najmä zdôraznil, že posúdenie záležitosti ako „súkromnej veci“ bolo nezlučiteľné so záväzkom štátnych orgánov ochrániť rodinný život sťažovateľov.

Pozitívne záväzky štátu – domáce násilie a sexuálne zneužívanie

V prípade *Eremia a ďalší proti Moldavsku* (rozsudok z 28. mája 2013) sa prvá sťažovateľka a jej dve dcéry sťažovali na to, že moldavské orgány ich neochránili pred násilným a zneužívajúcim správaním ich manžela a otca, ktorý bol policajtom. ESLP skonštatoval, že bol porušený článok 3 Dohovoru vo vzťahu k prvej sťažovateľke v tom, že napriek tomu, že vnútroštátne orgány vedeli o zneužívaní, nevykonali účinné opatrenia voči jej manželovi a neochránili ju pred ďalším domácim násilím. Ďalej konštatoval porušenie článku 8 Dohovoru vo vzťahu k jej dcéram, pričom zobral do úvahy skutočnosť, že napriek negatívne psychologickému účinku ich svedectva každodenného násillia voči ich matke, neboli vykonané žiadne, alebo iba minimálne opatrenia na to, aby sa takéto správanie neopakovalo. Nakoniec, ESLP konštatoval aj porušenie článku 14 Dohovoru v spojení s článkom 3 Dohovoru vo vzťahu k prvej sťažovateľke, zistiť, že konanie vnútroštátnych orgánov nebolo iba obyčajným zlyhaním pri prešetrovaní násillia voči nej, ale tým, že bolo opakovane prehliadané odrážalo diskriminačný prístup voči prvej sťažovateľke ako žene. V tomto ohľade ESLP uviedol, že závery osobitného spravodajcu OSN týkajúce sa násillia na ženách ako aj dôvodov a následkov tohto násillia, iba podporili dojem, že moldavské orgány plne nedocenili závažnosť a rozsah problému domáceho násillia v Moldavsku a jeho diskriminačný účinok na ženy.

Pozitívne záväzky štátu – domáce násilie a sexuálne zneužívanie

- V prípade **E. S. a iní proti Slovensku** (rozsudok z 15. septembra 2009) sťažovateľka opustila svojho manžela v roku 2001 a podala naňho trestné oznámenie, že ju a jej deti (narodené v rokoch 1986, 1988 a 1989) týral a jednu z ich dcér sexuálne zneužíval. O dva roky neskôr bol odsúdený za násilie a sexuálne zneužívanie. Jej žiadosť, aby bolo manželovi nariadené opustiť domácnosť bola zamietnutá; súd však konštatoval, že nemá právomoc obmedziť jej manželovi prístup k majetku (mohla iba skončiť nájom po rozvode). Sťažovateľka a jej deti boli z tohto dôvodu nútené odsťahovať sa od svojich priateľov a rodiny a dve z detí museli zmeniť školu. ESLP konštatoval, že Slovensko neposkytlo sťažovateľke a jej deťom okamžitú požadovanú ochranu proti násiliu jej manžela v rozpore s článkom 3 (zákaz neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania) a článkom 8 (právo na súkromný a rodinný život) Dohovoru.

Pozitívne záväzky štátu – domáce násilie a sexuálne zneužívanie

- V prípade **O.C.I. a ďalší proti Rumunsku** (rozsudok z 21. mája 2019) sú sťažovateľmi matka a jej dve deti, ktoré sa narodili v rokoch 2008 a 2010. Majú rumunské štátne občianstvo, okrem toho deti majú aj talianske štátne občianstvo. Sťažovatelia žili spolu s otcom detí, talianskym štátnym občanom, v Taliansku. V roku 2015 počas letných prázdnin, ktoré sťažovatelia trávili v Rumunsku, prvá sťažovateľka oznámila manželovi, že do Talianska sa s deťmi už nevráti. Otec detí začal konanie na rumunských súdoch o návrat detí do Talianska podľa Dohovoru o občianskoprávných aspektoch medzinárodných únosov detí („Haagsky dohovor“) a podľa Nariadenia Rady č. 2201/2003 z 27. novembra 2003 („nariadenie Brusel II bis“). Matka namietala, že jej manžel deti bil, keď ho neposlúchali a ponižoval ich nadávkami a ako dôkaz predložila niekoľko videonahrávok. Tvrdila, že násilie sa v posledných rokoch zhoršovalo a tak sa rozhodla hľadať útočisko v Rumunsku. Rumunské súdy nariadili návrat detí do Talianska ako do krajiny ich obvyklého pobytu. Konštatovali, že deti boli podrobené násiliu zo strany otca, avšak nemožno usudzovať, že občasné akty násillia sa zopakujú „tak často, aby predstavovali vážne nebezpečenstvo“ v zmysle článku 13 ods. 1 písm. b) Haagskeho dohovoru. Konštatovali tiež, že talianske orgány príjmu potrebné opatrenia, ak by boli na nebezpečenstvo zlého zaobchádzania upozornené. Rozhodnutie nariaďujúce návrat dosiaľ nebolo vykonané, pretože deti sa odmietli vrátiť do Talianska.

Pozitívne záväzky štátu – domáce násilie a sexuálne zneužívanie

- EŠLP vo svojom rozsudku poznamenal, že rumunské právo stanovuje úplný zákaz telesných trestov. Avšak vyjadrenie rumunských súdov, že násilie zo strany otca bolo iba občasné a nezopakuje sa „tak často, aby predstavovalo vážne nebezpečenstvo“, je v rozpore s týmto zákazom. EŠLP zopakoval, že telesné tresty voči deťom nemožno tolerovať a štáty by sa ich mali snažiť zakázať v práve aj v praxi. V tejto súvislosti nebezpečenstvo domáceho násillia voči deťom nemožno prejsť iba ako nepríjemnosť nevyhnutne spojenú s návratom. Konštatoval, že v rozhodnutiach rumunských súdov nebolo nič, čo by EŠLP presvedčilo, že zastávali názor, že deťom už nehrozilo nebezpečenstvo, že budú fyzicky trestané otcom, ak sa vrátia do jeho starostlivosti. Fakticky ponechali na talianske orgány, aby reagovali a chránili deti pred porušením ich práv, ak by znovu došlo k takémuto nebezpečenstvu. EŠLP poznamenal, že na prípad sa vzťahuje nariadenie Brusel II bis, ktoré sa zakladá na princípe vzájomnej dôvery medzi členskými štátmi EÚ. Avšak **existencia vzájomnej dôvery medzi orgánmi ochrany detí neznamená, že štát, do ktorého boli deti neoprávnene premiestnené, je povinný poslať ich späť do prostredia, kde budú vystavené vážnemu nebezpečenstvu domáceho násillia len preto, že orgány v štáte, v ktorom malo dieťa obvyklý pobyt, sú schopné riešiť prípady domáceho násillia voči deťom.** EŠLP bol toho názoru, že rumunské súdy mali viac zväžiť možné nebezpečenstvo zlého zaobchádzania, ak by sa deti vrátili do Talianska. Dospel k záveru, že **súdy neskúmali tvrdenia o „vážnom nebezpečenstve“ spôsobom zodpovedajúcim najlepšiemu záujmu detí a preto došlo k porušeniu článku 8 Dohovoru.** Sťažovateľom priznal spoločne 12 500 eur z titulu nemajetkovej ujmy a okrem toho priznal prvej sťažovateľke 3 645 eur z titulu nákladov a výdavkov. Rozsudok vyhlásil výbor troch sudcov a nadobudol právoplatnosť dňom jeho vyhlásenia.

Pozitívne záväzky štátu vyplývajúce z článku 2, 3 a 8 Dohovoru - príklady

Ďalšie príklady môžete nájsť v slovenskom preklade na:

<http://www.justice.gov.sk/Stranky/Ministerstvo/Zastupovacie-SR/Zastupca-SR-pred-ESLP/Judikatura-ESLP.aspx>

[Domáce násillie](#)

[Ochrana detí a mladistvých](#)

[Medzinárodné únosy detí](#)

Pozitívne záväzky štátu vyplývajúce z článku 2, 3 a 8 Dohovoru

- **Ochrana dieťaťa nariadením neodkladného opatrenia v občianskoprávnom konaní** - pokiaľ je údajným páchatelom jeden z rodičov potom zabezpečeniu náležitého vyšetrenia udalostí má byť nápomocný aj občianskoprávny súd, ktorý vydaním neodkladného opatrenia dočasne zamedzí stretávaniu sa s týmto rodičom. Zamedzí sa tým nielen ďalšiemu sexuálnemu zneužívaniu, telesnému, či emočnému týraniu v rôznych podobách po podaní trestného oznámenia, ale aj manipulácii dieťaťa páchatelom, v takom smere, aby boli zážitky zneužívania v pamäti dieťaťa významovo pozmenené, spochybnené a páchatel „vyvinený“.
- **Ochrana slobody prejavu osôb oznamujúcich trestné činy zneužívania dieťaťa** - „upozornenie na zneužívanie dieťaťa, ktoré bolo *bona fide*, by nemalo byť kvalifikované ako trestný čin“ (rozsudok *Juppala proti Finsku* z 2. decembra 2008)
- **Nízka miera výskytu krivých obvinení v prípade trestných činov sexuálneho zneužívania** - v kruhoch odborníkov na predmetnú problematiku prevláda konsenzus, že miera výskytu krivých obvinení je pod hranicou 10 percent. (Bližšie pozri: KARKOŠKOVÁ, S. 2014. Problematika podozrení/obvinení zo sexuálneho zneužívania detí v kontexte rozhodovania o úprave styku rodičov a maloletých detí. *Justičná revue*, 66(8-9), s. 957-979; KARKOŠKOVÁ, S., MIKULÁŠKOVÁ, G. 2018. Rámce a roviny krivých obvinení zo sexuálneho zneužívania detí. *Časopis pro právní vědu a praxi* 26(3), s. 419–452. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/cpvp/article/view/9504>).
- **Limity znaleckého dokazovania** – spôsob formulácie otázok môže byť zavádzajúci (napr. otázka – či dieťa trpí symptómami traumy? implikuje, že podľa symptómov je možné jednoznačne rozlíšiť, ktorým deťom bolo ublížené. V tejto súvislosti však platí, že precenenie prítomnosti alebo absencie určitého správania či symptómu môže vyústiť k mylne pozitívnym (*false positive*) alebo mylne negatívnym (*false negative*) záverom ohľadne toho, či dieťa bolo/nebolo vystavené násiliu).

Odmietanie jedného z rodičov dieťaťom

Syndróm zavrhnutého rodiča (angl. Parental Alienation Syndrome, ďalej len „SZR“ alebo „PAS“)

- Termín vytvoril americký psychiater Richard A. Gardner (1931–2003) na začiatku 80. rokov 20. storočia.
- Definoval ho ako poruchu, ktorá sa prejavuje tým, že dieťa sústavne a neodôvodnene zľahčuje a uráža jedného z rodičov.
- Príčinou má byť najmä indoktrinácia zo strany druhého rodiča (takmer výhradne ako súčasť sporu o zverenie dieťaťa do starostlivosti po rozvode rodičov) a vlastné pokusy dieťaťa ohovárať jedného z rodičov.
- V krajine pôvodu (USA) označený za vedecky nepreukázaný a nespĺňajúci kritériá dôkazu pred súdom s tým, že jeho zohľadnenie môže mať za následok nesprávne rozhodnutia vo veciach týkajúcich sa maloletých.

Odmietnutie SZR v odborných kruhoch v zahraničí

- **Národné centrum pre stíhanie trestných činov zneužívania detí** (NCPCA) program Amerického výskumného inštitútu prokurátorov (*American Prosecutors Research Institute*):
 - *„SZR je nepreukázaná teória, ktorá môže ohroziť integritu trestného súdneho systému a bezpečnosť zneužívaných detí. V skratke, SZR je neotestovaná teória, ktorá keby bola ponechaná bez námietok a bez protestu, môže mať ďalekosiahle následky na deti, ktoré sa dožadujú ochrany a právnej obhajoby na súdoch. Prokurátori a ďalší profesionáli pracujúci so zneužívaním detí by mali vzdelávať nielen seba, ale aj svojich kolegov a klientov o strete so syndrómom zavrhnutého rodiča v právnej realite.“*

Odmietnutie SZR v odborných kruhoch v zahraničí

- **Národná rada sudcov rodinných súdov a súdov pre maloletých (NCJFCJ)**
 - *„Podľa relevantných dôkazných štandardov, súdy by nemali uznať dôkaz týkajúci sa SZR. V prípade Kumho Tire proti Carmichael, 526 U.S. 137 (1999), najvyšší súd rozhodol, že dokonca aj výpoveď znalca založená na „spoločenských vedách“ musí požívať štandard zakotvený v prípade Daubert. Prípade Daubert, v ktorom súd znovu preskúmaval štandard, ktorý už predtým sformuloval v prípade Frey, vyžaduje aplikáciu testu viacerých faktorov, vrátane preskúmania rovnocennými partnermi, publikáciu, testovateľnosť, stupeň omylnosti a všeobecné uznanie. SZR týmto testom neprešiel. Akýkoľvek dôkaz, že účastník konania o zverenie dieťaťa trpí syndrómom zavrhnutého rodiča, by mal byť preto vyhlásený za nepripustný a vylúčený z vyhodnocovacej správy na základe štandardu, stanoveného v prípade Daubert a predtým v prípade Frey. Zdiskreditovaná „diagnóza“ SZR (alebo tvrdenia o SZR), okrem vedeckej neplatnosti, nevhodne vyžaduje od súdu, aby rozhodol, že správanie dieťaťa a jeho postoj k rodičovi, ktorý o sebe tvrdí, že je „odcudzený“ (zavrhnutý), nie je v skutočnosti opodstatnené. Taktiež odvádza pozornosť od správania zneužívajúceho rodiča, ktorým mohol tento rodič priamo ovplyvniť reakciu dieťaťa násilným, neúctivým, strážajúcim, ponížujúcim alebo diskreditujúcim správaním voči dieťaťu alebo druhému rodičovi. Úlohou súdu je rozlíšiť medzi situáciami, v ktorých je dieťa kritické voči jednému z rodičov, pretože bolo nevhodne manipulované tým druhým (postarať sa o to, aby sa nespoločahol výlučne na nepatrné indikácie), a situáciami, v ktorých má dieťa svoje vlastné legitímne dôvody pre kritiku alebo strach z rodiča, čo je najmä v prípadoch ak je rodič páchatelom domáceho násillia. Tieto dôvody sa nestanú menej legitímne iba preto, že zneužívaný rodič ich zdieľa a obraňuje dieťa tým, že hovorí o svojich obavách.“*

Odmietnutie SZR v odborných kruhoch v zahraničí

- **Rada zaoberajúca sa zneužívaním detí a násilím medzi ľuďmi (2006)**

- „Ľudia, ktorí vynakladajú úsilie na starostlivosť o zneužívané deti majú konečne dôvod na oslavu. Dve nedávne vysoko profilované právnické publikácie odmietli „SZR“, **kontroverzné označenie často používané na diskreditáciu tvrdení o týraní detí alebo domáceho násillia pred rodinnými súdmi.** Podľa teórie SZR, ak dieťa odhalí zneužívanie zo strany jedného z rodičov, je to často interpretované ako dôkaz „vymývania mozgu“ zo strany druhého rodiča. **Riešenie navrhované teóriou SZR, je okamžité zverenie dieťaťa do starostlivosti údajnému násilníkovi.** Novorevidované vydanie z roku 2006 „Usmernenie starostlivosti a posudzovanie práva styku v prípadoch domáceho násillia: návod pre súdcov“, ktoré vydala Národná rada súdcov pre mladistvých a rodiny, **zahŕňa silné vyhlásenie odsudzujúce používanie teórie SZR, ktorú nazýva „zdiskreditovanou“ a označuje ju za syndróm, ktorý uprednostňuje pri rozhodovaní o starostlivosti, rodiča, ktorý dieťa zneužíva.** V rovnakom čase, na jar 2006, časopis Americkej advokátskej komory Problematika práv dieťaťa, poskytol komplexnú analýzu všetkých právnych prípadov týkajúcich sa údajného SZR. Tento konečný výpočet viedol k záveru, že **veda, právo i politika oponujú pripustnosti SZR v súdnej sieni.** „SZR je vedeckým odpadom v tej najhoršej podobe“ hovorí Dr. Paul Fink, predseda Rady zaoberajúcej sa zneužívaním detí a násilím medzi ľuďmi a bývalý prezident Americkej psychiatrickej asociácie. Dr. Fink vysvetľuje: „**Veda nám hovorí, že najpravdepodobnejšou príčinou toho, že dieťa sa úplne odľúči od svojho rodiča je vlastné správanie rodiča. Označenia akými je napríklad SZR, slúžia na odvrátenie pozornosti od takýchto druhov správania.**“ Sudca Sol Gothard je rád, že právni odborníci sa pripojili k radám ďalších odborníkov pri rozpoznávaní škôd, ktoré teória SZR môže spôsobiť. Sudca Gothard, ktorý nedávno odišiel z 5. obvodného súdu Louisiany do dôchodku, bol zapojený do viac ako 2000 prípadov obvinenia zo sexuálneho zneužívania detí, tvrdí, že „teória SZR spôsobila emocionálnu ujmu, fyzickú ujmu a v niektorých prípadoch dokonca smrť deťom.“

Odmietnutie SZR v odborných kruhoch v zahraničí

- **Organizácia spojených národov, Valné zhromaždenie, Rada pre ľudské práva**

- „145. Záverom treba uviesť, že existuje povedomie, že SZR je v skutočnosti „**právnou záležitosťou**“ aj napriek skutočnosti, že táto myšlienka môže byť veľmi nebezpečná v prípadoch zneužitia, môže byť bolestivá pre matky, otcov, deti, ktoré môžu čeliť takýmto teóriám v bolestivých rozvodových konaniach. V súčasnosti, vedecká literatúra a medzinárodní právnici vykonávajú poradenstvo zamerané proti SZR, proti jeho pripustnosti na súde a potrebe extenzívneho výskumu pred tým, ako sú nové teórie použité v náročných a citlivých sporoch, ktoré sa týkajú starostlivosti o deti v konaní o rozvode, je netolerovateľné, pokrytecké, môžu sa vyskytnúť pokusy o zavedenie takýchto teórií pod pláštikom tradície, v zmysle ktorej napríklad Taliansko vyzdvihuje aktivity zamerané na práva dieťaťa.“
- **Austrálsky inštitút pre výskum rodiny**
 - „Aj napriek tomu, že v súčasnosti bola vedeckou komunitou odhalená ich **pravá podstata a boli odmietnuté v mnohých prípadoch súdmi Severnej Ameriky, niektorí sú toho názoru, že Gardnerove (1999) široko zverejnené názory hrajú na populárnu nôtu.**“

Odmietnutie SZR v odborných kruhoch na Slovensku

- 8. júna 2016 sa na Ministerstve spravodlivosti SR uskutočnilo odborné stretnutie na tému „**Syndróm zavrhnutého rodiča a rozhodovanie o maloletých.**“ Cieľom uvedeného stretnutia bolo upozornenie na to, že koncept SZR prenikol do slovenskej klinickej, sociálnej a súdnej praxe a negatívne ovplyvňuje rozhodovanie orgánov verejnej moci a súdov vo veciach týkajúcich sa maloletých
- Na stretnutí, ktoré iniciovala zástupkyňa SR pred ESLP sa zúčastnili zástupcovia Ministerstva práce sociálnych vecí a rodiny, Ústredia práce sociálnych vecí a rodiny, Národného koordinačného strediska pre riešenie problematiky násilia na deťoch, Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky, ako aj Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky. Títo vyjadrili podporu
 - **vyhláseniu Sekcie detskej a adolescentnej psychiatrie Slovenskej psychiatrickej spoločnosti**
 - **spoločnému vyhláseniu k problematike SZR** (ktoré urobila Slovenská komora psychológov, Slovenská psychoterapeutická spoločnosť, Asociácia rodinných sudcov, Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie, Verejná ochrankyňa práv, Komisárka pre deti, Inštitút pre výskum práce a rodiny a Koalícia pre deti Slovensko).

Zo spoločného vyhlásenia prijatého na pracovnom stretnutí na MS SR dňa 8. júna 2016

- SZR aktuálne nie je oficiálnym psychopatologickým syndrómom, nevyskytuje sa v medicínskej - psychiatrickej syndromológii a nie je stanovený ani ako nozologická jednotka, resp. diagnóza v oficiálnych medzinárodných systémoch klasifikácie chorôb. V Slovenskej republike je záväzne platná **Medzinárodná klasifikácia chorôb MKCH 10 (ICD-10)**, v tejto klasifikácii spomenutý SZR (PAS) **nie je uvedený, preto nie je možné stanovovať ho ako diagnózu, ale ani popisne ako syndróm.**
- SZR bol v samotnej krajine svojho vzniku (USA) označený za vedecky nepreukázaný a nespĺňajúci kritériá dôkazu pred súdom s tým, že jeho zohľadnenie môže mať za následok nesprávne rozhodnutia vo veciach týkajúcich sa maloletých.
- Negatívne stanoviská ku konceptu PAS/PAD vyjadrili významné zahraničné profesijné organizácie a inštitúcie. V tomto ohľade napríklad Národná rada sudcov rodinných súdov a súdov pre maloletých (NCJFCJ) uviedla, že akýkoľvek dôkaz, že účastník konania o zverenie dieťaťa trpí SZR by mal byť vyhlásený za neprípustný. Ďalej uvádzajú: „Zdiskreditovaná „diagnóza“ SZR (alebo tvrdenia o SZR), okrem vedeckej neplatnosti, nevhodne vyžaduje od súdu, aby rozhodol, že správanie dieťaťa a jeho postoj k rodičovi, ktorý o sebe tvrdí, že je „odcudzený“ (zavrhnutý), nie je v skutočnosti opodstatnené. Taktiež odvádza pozornosť od správania zneužívajúceho rodiča, ktorým mohol tento rodič priamo ovplyvniť reakciu dieťaťa násilným, neúctivým, strážňujúcim, ponížujúcim alebo diskreditujúcim správaním voči dieťaťu alebo druhému rodičovi.“

Zo spoločného vyhlásenia prijatého na pracovnom stretnutí na MS SR dňa 8. júna 2016

- Úlohou súdu je **rozlíšiť medzi situáciami**, v ktorých je dieťa kritické voči jednému z rodičov, pretože bolo **nevhodne manipulované tým druhým** a situáciami, v ktorých **má dieťa svoje vlastné legitímne dôvody pre kritiku alebo strach z rodiča, čo je najmä v prípadoch ak je rodič páchatelom domáceho násillia**. Tieto dôvody sa nestanú menej legitímne iba preto, že zneužívaný rodič ich zdieľa a obraňuje dieťa tým, že hovorí o svojich obavách.“ Uvedené vyhlásenie **plne korešponduje s judikatúrou ESLP**.
- V tomto ohľade pripomíname pozitívne záväzky štátu sformulované ESLP pokiaľ ide o **ochranu obetí domáceho násillia, či sexuálneho zneužívania**. Zároveň uvádzame, že podľa judikatúry ESLP najlepší záujem dieťaťa môže v závislosti na svojej povahe a závažnosti prevážiť nad záujmom rodiča. ESLP v tomto ohľade opakovane konštatoval, že článok 8 v **žiadnom prípade neoprávňuje rodiča, aby žiadal prijatie takých opatrení, ktoré by poškodzovali zdravie a rozvoj dieťaťa**.
- Je zrejmé, že problémy pri realizácii styku detí s rodičmi predstavujú komplexný fenomén. Každý prípad si vyžaduje dôkladné psychosociálne zhodnotenie rôznych faktorov, ktoré môžu prispievať k narušeniu vzťahu rodič – dieťa a následne aj aplikáciu viacerých metód terapie, vrátane psychoedukácie, individuálnej terapie, a ak je to vhodné aj terapie rodič – rodič, rodič – dieťa či spoločnej rodinnej terapie. V tejto súvislosti treba zároveň zdôrazniť, že pre intervencie majú byť smerodajné potreby dieťaťa a nie práva rodiča.“
- Úplne znenie vyhlásenia môžete nájsť na:
 - <http://www.justice.gov.sk/Stranky/aktualitadetail.aspx?announcementID=2093>

Pojmy „Parental alienation syndrom“ a „Parental alienation“

- Pojmy **Parental alienation syndrome** (PAS, neskôr uvádzané ako **Parental alienation disorder** - PAD) a **Parental alienation** (PA) sa niekedy zamieňajú, ale **nie sú totožné**. Hoci vymedzenie týchto pojmov v literatúre nie je jednotné, v zásade možno konštatovať, že:
 - PAS/PAD je založený na teórii, že **odcudzenie dieťaťa od rodiča nemá základ v jeho autentických zážitkoch, ale je spôsobené brainwashingom zo strany rezidenčného rodiča**.
 - PA berie do úvahy, že odcudzenie dieťaťa od rodiča **môže byť zapríčinené rôznymi faktormi, vrátane správania sa odmietaného rodiča** (rovnaké vymedzenie sa v niektorých zdrojoch uvádza aj ako **Parental estrangement**)
 - Opakované pokusy o zaradenie PAS/PAD **medzi psychiatrické diagnózy boli neúspešné**.
 - **Nie je pravda, že PAS dokonca ani PA zaradila WHO medzi duševné ochorenia**.
 - „Parental alienation“ je **iba jedno z kľúčových slovných spojení**, v rade ďalších:
 - Caregiver-child relationship problem
 - parent-child relationship problem
 - Caregiver-child relationship problem with current parent or caregiver ⇒
 - Caregiver-child relationship problem with former parent or caregiver ⇒
 - Parental alienation ⇒
 - Parental estrangement ⇒
 - ktoré **po zadaní do vyhľadávачa** v elektronickej verzii (<https://icd.who.int/dev11/-m/en#/http://id.who.int/icd/entity/547677013>) najnovšej revízie medzinárodnej klasifikácie ochorení ICD-11 ponúka diagnostický kód **QE52 Problémy súvisiace s interpersonálnymi interakciami v detstve (QE52 Problem associated with interpersonal interactions in childhood)**.

Pojmy „Parental alienation syndrom“ a „Parental alienation“

Tieto podľa najnovšej revízie medzinárodnej klasifikácie ochorení ICD-11 ponúka **diagnostický kód QE52 Problémy súvisiace s interpersonálnymi interakciami v detstve** (QE52 Problem associated with interpersonal interactions in childhood).

- Je charakterizovaný ako: „**Podstatná a trvalá nespokojnosť vo vzťahu medzi opatrovateľom a dieťaťom spojená s výrazným narušením fungovania.**“ (Substantial and sustained dissatisfaction within a caregiver-child relationship associated with significant disturbance in functioning.)
- **Nejde o psychiatrickú diagnózu! Duševné ochorenia sú v ICD-11 uvedené pod kapitolou 6** (Mental, behavioural or neurodevelopmental disorders).
- Avšak diagnostický kód QE52 **spadá pod kapitolu 24: Faktory ovplyvňujúce zdravotný stav alebo kontakt so zdravotníckymi službami** (Factors influencing health status or contact with health services).
- **Opis:** Kategórie v tejto kapitole sú uvedené pre prípady, keď sa okolnosti, ktoré sú klasifikované inak ako choroba, zranenie alebo vonkajšia príčina klasifikovaná inde, zaznamenávajú ako „diagnózy“ alebo „problémy“. Môže k tomu dôjsť najmä dvoma spôsobmi:
 1. Keď osoba, ktorá môže ale nemusí byť chorá, príde do zdravotníckeho zariadenia za určitým konkrétnym účelom, ako je napríklad poskytnutie dočasnej starostlivosti alebo služby pre jej súčasný zdravotný stav, darovanie orgánu alebo tkaniva, preventívne sa nechať zaočkovať alebo prediskutovať problém, ktorý sám o sebe nie je chorobou alebo zranením.
 2. Ak sa vyskytnú určité okolnosti alebo problémy, ktoré ovplyvňujú zdravotný stav osoby, ale samy o sebe nie sú chorobou alebo zranením. Takéto okolnosti alebo problémy môžu byť zistené počas sčítania ľudu, keď daná osoba môže a nemusí byť v súčasnosti chorá, alebo sa môžu zaznamenať ako doplňujúce informácie, ktoré treba mať na pamäti, keď bude daná osoba liečená na nejakú chorobu alebo pre určité zranenie.
- <https://icd.who.int/dev11/l-m/en#/http%3a%2f%2fid.who.int%2fid%2fentify%2f1249056269>

Možné príčiny odmietania jedného z rodičov

(zdroj: KARKOŠKOVÁ, S. 2016. Používanie konceptu „syndróm zavrhnutého rodiča“ v právnej praxi – 2. časť. *Justičná revue*, 68(8-9), 857-877.)

- Podstatnou slabinou celého SRZ konceptu je to, že **ponúka zjednodušené a tendenčné vysvetlenie komplexného problému:** zodpovednosť za to, že dieťa odmieta otca, pripisuje matke a jej údajnej kampani očierňovania otca. Početné výskumy preukázali, že tento jav môže byť podmienený množstvom rôznych príčin (Kelly a Johnston 2001; Johnston 2003; Johnston a Kelly 2004; Johnston, Walters a Olesen 2005; Ludolph 2010; Polak a Saini 2015), pričom najčastejšou a najvplyvnejšou príčinou sú vlastnosti/správanie na strane odmietaného rodiča.
- Polak a Saini (2015) ponúkajú multifaktoriálny pohľad na možné príčiny odmietania rodiča, pričom rozlišujú faktory **ontogenetické**, **mikrosystémové**, **mezosystémové** a **makrosystémové**:
 - **vlastnosti rodiča** (napr: empatia, schopnosť porozumieť názorom dieťaťa atď..)
 - **symptómy psychopatológie u rodiča** (napr. depresia)
 - **poruchy osobnosti u rodiča**
 - **zneužívanie alkoholu/drog u rodiča**
 - **odhad a temperament dieťaťa**
 - **kognitívna kapacita dieťaťa**
 - **história vzťahu rodič – dieťa**

Možné príčiny odmietania jedného z rodičov

(zdroj: KARKOŠKOVÁ, S. 2016. Používanie konceptu „syndróm zavrhnutého rodiča“ v právnej praxi – 2. časť. *Justičná revue*, 68(8-9), 857-877.)

- **odcudzujúce** (*alienating*) **správanie rodiča**
- **správanie, ktoré je reakciou na odmietnutie**
- **narušené vzťahové hranice**
- **domáce násilie**
- **značná miera konfliktov medzi rodičmi**
- **nový vzťah rodiča**
- **vplyv súrodencov**
- **finančné vplyvy**
- **obmedzenie** (redukcia) času
- **environmentálne faktory**
- **opakované vypočúvania/vyšetrenia dieťaťa** (zo strany súdu, polície, orgánu sociálnoprávnej ochrany)

ontogenetické, **mikrosystémové**, **mezosystémové**, **makrosystémové**